

РОЗДІЛ 4. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ
І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКАПЕРСПЕКТИВИ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ
PROSPECTS OF GREEN TOURISM IN POLTAVA REGION

УДК 338.48:63(477.53)

Федірець О.В.

к. е. н., доцент,

доцент кафедри менеджменту

Полтавська державна аграрна академія

Ярмола В.Ю.

студент

Полтавська державна аграрна академія

Московець С.В.

студент

Полтавська державна аграрна академія

У статті досліджено загальний стан та потенціал зеленого туризму в Україні загалом та в Полтавській області зокрема, визначено проблеми та перспективи його розвитку. Проаналізовано основні чинники, які впливають на розвиток сільського туризму в нашій країні. Обґрунтовано напрями та шляхи розвитку сільського зеленого туризму для Полтавського регіону.

Ключові слова: сільські території, зелений туризм, екотуризм, рекреаційна територія, стратегія розвитку.

В статье исследованы общее состояние и потенциал зеленого туризма в Украине в целом и в Полтавской области в частности, определены проблемы и перспективы его развития. Проанализированы основные факторы, влияющие на развитие сель-

ского туризма в нашей стране. Обоснованы направления и пути развития сельского зеленого туризма для Полтавского региона. Ключевые слова: сельские территории, зеленый туризм, экотуризм, рекреационная территория, стратегия развития.

The article analyzes the general condition and potential of green tourism in Ukraine as a whole and in the Poltava region; in particular, the problems and prospects of its development are determined. The main factors influencing the development of rural tourism in our country are analyzed. The directions and ways of development of rural green tourism for the Poltava region are substantiated.

Key words: rural territories, green tourism, ecotourism, recreational territory, development strategy.

Постановка проблеми. В сучасних умовах за наявності гострих економічних та соціальних проблем сільської місцевості актуальними є пошук нових та покращення наявних шляхів і методів розвитку сільських територій, перш за все на основі визначення стратегічних перспектив майбутнього села. Сучасна соціально-економічна ситуація в Україні, яка пов'язана з наявністю значної кількості безробітних у районах і селах, має стійкий системний характер, вимагає таких механізмів і коштів, завдяки яким з'являться можливості сільським жителям розвивати свою власну справу

Зелений туризм є однією з високоприбуткових галузей світової економіки. Він посідає важливе місце серед факторів соціального та культурного розвитку, підтримання рівня та якості життя в країні. Активний розвиток туризму викликав жвавий інтерес до вимірювання впливу туризму на економічний розвиток країн та регіонів, особливо в сільській місцевості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питання розвитку сільського зеленого туризму займалась низка науковців. В процесі узагальнення питання розвитку сільського зеленого туризму більшість науковців-дослідників акцентує свою увагу на теоретичних аспектах, не поглиблюючись у специфіку сільських територій. Проблемами розвитку та розширення кордонів сільського зеленого туризму займались протягом багатьох років і займаються тепер вітчизняні та закордонні вчені, такі як, зокрема, Н. Гордецька, Ф. Заставний, Ю. Зінько, О. Єрмаков, Л. Лендсел, В. Липчук, М. Рутинський, О. Сарапіна, Л. Чернюк,

Б. Фіногеева, але в роботах цих науковців недостатньо уваги приділено формуванню інноваційно-інвестиційного клімату в цій галузі і розвитку сільського туризму на основі появи нових форм ведення господарства.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз наявного стану та визначення перспектив розвитку зеленого туризму в Полтавській області; обґрунтування ключових напрямів зеленого туризму як важливого джерела соціально-економічного зростання регіону, що забезпечує сприяння відродженню та поширенню традицій та культури в Полтавському регіоні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільський туризм – це діяльність сільського населення, що пов'язана із сільським середовищем, сільським будинком і заняттям. У центрі уваги знаходяться природа і людина. Сільський туризм не має шкідливого впливу на навколишнє середовище, на відміну від масового, і водночас робить істотний внесок у регіональний розвиток. Він дає змогу використовувати наявний житловий фонд і не вимагає значних інвестиційних витрат.

У світі сільський зелений туризм розглядається як альтернатива сільському господарству за розмірами отриманих прибутків. До того ж розвиток інфраструктури сільського туризму не вимагає таких значних капіталовкладень, як інші види туризму, і може здійснюватися за рахунок коштів самих селян без додаткових інвестицій. Скорочення міграції з сіл до міст дасть змогу заощадити значні фінансові та матеріальні ресурси, адже, згідно з підрахунками експертів Європейського банку реконструкції та роз-

витку, облаштування в місті вихідця із сільської місцевості в 20 разів дорожче, ніж створення умов для його життя і роботи в селі [2].

Дослідники доводять, що туризм може мати як переваги, так і недоліки в окремому регіоні та країні загалом. Завдяки ефективному застосуванню основних управлінських функцій, зокрема ретельному плануванню, туризм може сприяти створенню нових робочих місць і збільшенню надходжень до бюджетів різних рівнів. Розширення туристичної діяльності навіть має позитивний вплив на кваліфікацію і рівень підготовки робочої сили.

Зелений туризм виник як альтернатива класичному курортному відпочинку. Адже у світі спостерігається перехід від так званої SSS-моделі відпочинку (Sea – Sun – Sand: Море – Сонце – Пісок) до моделі LLL (Lore – Landscape – Leisure: Знання – Ландшафт – Дозвілля) [5].

Але така послуга не є абсолютно новою для України. Адже ще на початку ХХ ст. до карпатських сіл приїздили на відпочинок відомі українські письменники, художники, артисти, політики. Законодавча база для розвитку зеленого туризму створена, але вона має низку недоліків, а саме відсутнє чітке визначення терміна «зелений туризм», а це створює незручності в бізнесі (проблеми оформлення, реєстрації, податкового обліку тощо).

Стаття 4 Закону «Про туризм» визначає, що залежно від категорій осіб, які здійснюють туристичні подорожі (поїздки, відвідування), їх цілей, об'єктів, що використовуються або відвідуються, чи інших ознак поряд з такими видами туризму, як, зокрема, дитячий, гірський, пригодницький, існують екологічний (зелений) та сільський туризм. Зазначається також, що розвиток тих чи інших видів туризму регулюється законами, а також що серед основних пріоритетних напрямів державної політики в галузі туризму є розвиток сільського та екологічного (зеленого) туризму [4].

І більше про екологічний (зелений) та сільський туризм в Законі «Про туризм» немає нічого. На сайті КМУ знаходимо таке визначення: сільський зелений екотуризм – це специфічний вид туризму. Він передбачає не тільки відпочинок у сільському будинку, але й можливість спостерігати рослинний і тваринний світ, ознайомитися з традиціями певного регіону, відчути взаємозв'язок людини з природою. Зелений туризм – це туристська діяльність на території натуральних природних ландшафтів з елементами благоустрою, де існують умови для короткочасного відпочинку (від 5–10 годин до 1–2 днів), збирання ягід та грибів, відпочинку на пляжах тощо [3].

Таким чином, можемо зробити висновок, що зелений і сільський туризм – це господарська діяльність у сфері туристичних послуг, яка включає в себе принаймні надання місця для проживання чи знаходження туриста на лоні природи,

наприклад у лісі, в горах, в селі. Тобто, на нашу думку, термін «зелений туризм» є більш широким поняттям, що, зокрема, включає в себе категорію «сільський зелений туризм». Єдина відмінність між сільським та зеленим туризмом полягає в тому, що зелений туризм не прив'язується до знаходження (проживання) туриста в селі.

Для розвитку сільського туризму необхідно забезпечити три важливі умови, серед яких є наявність житла для розміщення приїжджих, створення B&V-місць («ліжко і сніданок»), забезпечення дозвілля.

Позитивний вплив на розвиток сільського зеленого туризму в Україні мають такі фактори, як, зокрема, ріст попиту на відпочинок у сільській місцевості; унікальна історично-етнографічна спадщина українських сіл; багаті рекреаційні ресурси; екологічна чистота сільської місцевості; наявність вільних трудових ресурсів для обслуговування туристів; традиційна гостинність господарів та доступна ціна за відпочинок; можливість надання комплексу додаткових послуг з екскурсій, риболовлі, збирання ягід і грибів, катання на конях [1, с. 138–143].

Основними проблемами, що стоять на шляху розвитку сільського зеленого туризму в Україні, є:

- відсутність дієвого правового забезпечення розвитку сільського зеленого туризму;
- відсутність механізму раціонального та екологічно збалансованого використання природного та історико-культурного потенціалу для потреб туризму;
- відсутність маркетингової політики у сфері сільського туризму;
- низький рівень кадрового забезпечення щодо діяльності в сільському туризмі.

Стратегічною метою розвитку сільського зеленого туризму в Україні має стати:

- створення конкурентоспроможного національного продукту не тільки для внутрішнього ринку, але й для світового, який здатний задовольнити вибагливого споживача;
- розширення переліку послуг внутрішнього ринку;
- забезпечення комплексного розвитку рекреаційних територій та туристичних центрів з урахуванням соціально-економічних інтересів їх населення.

Розвиток зеленого туризму в Україні має характер зонального, адже райони розвитку цього виду туризму є традиційними. Нині на ринку в Україні розрізняють три види зеленого туризму. По-перше, агротуризм, що є видом сільського зеленого туризму як пізнавального, так і відпочинкового характеру, пов'язаним з використанням підсобних господарств населення або земель сільськогосподарських підприємств, які тимчасово не використовують в аграрній сфері. Цей вид може не мати обмежень у навантаженні на територію і регламентуванні різновидів розважального відпочинку.

По-друге, відпочинковий туризм (відпочинок на селі). Базою його розвитку є капітальний житловий фонд на садибах господарів та наявні природні, рекреаційні, історично-архітектурні, культурно-побутові та інші надбання тієї чи іншої місцевості.

По-третє, екотуризм, що є науково-пізнавальним видом сільського зеленого туризму, характерним для сільських місцевостей і сіл, розташованих у межах територій національних парків, заповідних зон, природних парків тощо, де передбачені відповідні обмеження щодо навантажень на територію та регламентовані види розважального відпочинку.

Зелений туризм на Полтавщині має всі шанси стати одним з провідних напрямів у туристичній сфері України. На річках Дніпро, Ворскла, Псел можна порибалити і влаштувати пікнік або сходити на тихе грибне полювання.

Крім відпочинку на природі, область приваблює своїм колоритом та визначними місцями. Насамперед це гоголівські місця, а саме Диканька, Гоголеве, Великі Сорочинці, місто-курорт Миргород, а також столиця гончарства – Опішня. В село Березова Рудка на Полтавщині туристи приїжджають подивитися на справжню піраміду, створену за зразком єгипетських. Усипальницю для власного роду свого часу побудував власник села – поміщик Ігнатій Закревський. Збереглася також садиба Закревських з прекрасним маєтком.

Розвитку сільського туризму буде сприяти рівень гостинності в сільській садибі, який залежить не в останню чергу від рівня якості та привабливості матеріально-технічної бази та вміння господарів створити в оселі атмосферу невимушеності, неформальності та сімейного сільського затишку. Розрахунки за відпочинок доцільно здійснювати за принципом «все враховано» (“all included”).

Актуальною для розвитку сільського туризму є поява нових форм ведення господарства, особливо фермерства. Агротуризм, створений на цій основі, може принести комплексне задоволення туристам від особистої добровільної участі в технологічних процесах з виробництва сільськогосподарської продукції, зокрема по догляду за тваринами. Агротуризм – вагомий соціально-економічний чинник відродження культури села, який реально може і повинен стати одним із визнаних напрямів розвитку позасільськогосподарської діяльності сільського населення та підвищення рівня його добробуту.

З огляду на результати проведеного дослідження можемо рекомендувати організаціям, що займаються розвитком сільського зеленого туризму в Полтавській області і районах цього регіону, вжиття таких заходів:

- провести облік та категоризацію агроосель;
- розробити заходи (передусім анімаційні) для збільшення тривалості перебування відпочиваючих в агрооселях;

- налагодити обмін досвідом з іншими країнами, де накопичено чималий практично-господарський досвід розвитку сільського зеленого туризму;

- регулярно проводити тренінги для господарів агроосель та сільських жителів, задіяних в агротуристичному сервісі;

- розробити та підтримувати впровадження пілотних проектів, які дадуть змогу наочно продемонструвати користь від сільського зеленого туризму для різних сільських громад та накопичити досвід;

- створити веб-сторінку Полтавського регіону як осередку сільського зеленого туризму;

- розробити централізовану (передусім, комп'ютерну) систему резервування місць;

- створити інформаційні центри, які б займалися збором та оперативним поновленням інформації про власників агроосель, атракційні місця, стан заповнення наявних агроосель, кон'юнктуру цін та іншої інформації, необхідної для туристів; менші за масштабом виконуваних функцій інформаційні центри варто також створити майже в усіх районних центрах Полтавського регіону або місцях з великою привабливістю для туристів;

- розробити заходи з поліпшення іміджу Полтавського регіону як осередку відпочинку, оздоровлення та духовного екозбагачення особистості, такі як, зокрема, публікація рекламних проспектів, виступи у засобах масової інформації, проведення різноманітних рекламних акцій [6].

Управління розвитком туризму в межах сільських територій Полтавського регіону має враховувати такі об'єктивні обставини: не всі сільські місцевості підходять для розвитку сільського зеленого туризму; не всі сільські громади можна залучити до розвитку зеленого туризму; не всі форми туристичної діяльності прийнятні у кожній місцевості; мають бути ліміти в розвитку кількості агроосель у кожній окремо взятій місцевості; спеціальні механізми управління повинні бути застосовані для того, щоб перешкодити негативному впливу відвідувачів на довкілля.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, сільський зелений туризм здійснює позитивний вплив на відродження, збереження та розвиток місцевих народних звичаїв, промислів, пам'яток історико-культурної спадщини, а також розширює канали реалізації продукції підсобного господарства селянина.

В подальшому для забезпечення розвитку сільського зеленого туризму в Україні вбачається доцільним розробити нормативно-правову базу як на державному, так і на регіональному рівнях; постійно проводити моніторинг показників щодо розвитку сільського зеленого туризму та вивчення потреб ринку послуг сільського зеленого туризму; створити інфраструктуру державної фінансово-кредитної підтримки розвитку сільського зеленого туризму.

Принциповим моментом формування подальшої стратегії розвитку туризму в Україні є питання офіційного визнання місця і ролі цієї галузі в економічній структурі конкретних регіонів, а отже, напрацювання відповідних регіональних комплексних програм.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Биркович В. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України. Стратегічні пріоритети: науково-аналітичний щоквартальний збірник. 2008. № 1 (6). С. 138–143.
2. Всесвітня туристична організація. URL: <http://www2.unwto.org>.
3. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category>.
4. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 р. № 324/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 31. С. 241.
5. Сільський зелений туризм – пріоритетна сфера розвитку туризму у період економічної кризи. URL: <http://uzhgorod.net.ua/news/34499>.

6. Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні. URL: <http://www.greentour.com.ua>.

REFERENCES:

1. Byrkovych V. (2008). Silskyi zelenyi turizm – priorytet rozvytku turystychnoi haluzi Ukrainy [Rural green tourism is a priority of the development of the tourism industry in Ukraine], Stratehichni priorytety. Naukovo-analitychnyi shchokvartalnyi zbimyk. pp. 138–143 (in Ukrainian).
2. Vsesvitnia turystychna orhanizatsiia. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www2.unwto.org>.
3. Ofitsiynyi sait Kabinetu Ministriv Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category>.
4. Pro turizm: Zakon Ukrainy vid 15 veresnia 1995 r. № 324/95-VR. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1995. № 31. S. 241.
5. Silskyi zelenyi turizm – priorytetna sfera rozvytku turyzmu u period ekonomichnoi kryzy. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://uzhgorod.net.ua/news/34499>.
6. Spilka spryiannia rozvytku silskoho zelenoho turyzmu v Ukraini. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.greentour.com.ua>.

Fedirets' O.V.

Candidat of Economic Sciences, Docent
Poltava State Agrarian Academy

Yarmola V.Yu.

Bachelor of Higher Education
Poltava State Agrarian Academy

Moskovets' S.V.

Master of Higher Education Degree in Higher Education
Poltava state agrarian academy

PROSPECTS OF GREEN TOURISM IN POLTAVA REGION

Rural tourism is the activity of the rural population, which is connected with the rural environment, rural home and occupation. The focus is on nature and man. Rural tourism does not have a harmful impact on the environment, unlike the mass, and at the same time makes a significant contribution to regional development. It allows you to use an existing housing stock and does not require significant investment costs.

In the world, rural green tourism is considered as an alternative to agriculture in terms of profits. In addition, the development of rural tourism infrastructure does not require such significant investment as other types of tourism, and can be carried out at the expense of the peasants themselves without additional investment.

For the development of rural tourism, three important conditions need to be ensured, among which are: availability of accommodation for accommodating visitors, establishment of B&B places (bed and breakfasts), and leisure provision.

The main problems facing the development of rural green tourism in Ukraine are:

- lack of effective legal support for the development of rural green tourism;
 - lack of a mechanism for rational and ecologically balanced use of natural and historical and cultural potential for tourism needs;
 - lack of marketing policy in the field of rural tourism;
 - low level of staffing for activities in rural tourism.
- The strategic goal of the development of rural green tourism in Ukraine should be:
- the creation of a competitive national product not only for the domestic market, but also for the world, which is able to satisfy the discerning consumer;
 - to expand the market of services of the internal market;
 - ensuring the integrated development of recreational areas and tourist centers, taking into account the socio-economic interests of their population.

Green tourism in Poltava region has all chances to become one of the leading directions in the tourist sector of Ukraine. On the rivers Dnipro, Vorskla, Psel you can fish and arrange a picnic. Or go to a quiet mushroom hunt.

In addition to outdoor activities, the area is attractive with its colorful and prominent places. First of all, it is Gogol's places – Dikanka, Gogoleva, Velikie Sorochintsy, the resort town of Mirgorod and the capital of pottery – Opishna. In the village of Berezovaya Rudka in Poltava region, tourists come to look at the real pyramid, created on the model of Egyptian. The abbey for his own family at one time was built by the owner of the village – the landowner Ignatius Zakrevsky. Preserved also Zakrevsky estate with a beautiful estate.

In the future, in order to ensure the development of rural green tourism in Ukraine, it seems appropriate to: develop a legal and regulatory framework both at the state and at the regional level; to continuously monitor indicators related to the development of rural green tourism and to study the needs of the rural green tourism services market; to create the infrastructure of state financial and credit support for the development of rural green tourism.

The fundamental moment in shaping the future tourism development strategy for Ukraine is the question of the official recognition of the place and role of this industry in the economic structure of specific regions, and hence the development of relevant regional integrated programs.